

Passend onderwijs

www.passendonderwijs.nl

Omggaan met

Talenten en

VOOR LERAREN

Leu...

Inhoudsopgave

Praat mee over passend onderwijs! 5

Mooi onderwijs gaat over goede ideeën 7

---

1. Passend onderwijs in het kort 9

---

2. Passend onderwijs in de school 10

2.1 Ondersteuning in de klas 11

2.2 Medezeggenschap in het samenwerkingsverband 14

2.3 Ondersteuningsplan 15

---

3. Veel gestelde vragen over passend onderwijs 17

Bijlagen

Bijscholing 21

Speciaal onderwijs 22

Speciaal basisonderwijs 25

Leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs 25

Samenwerking met gemeenten 26

Cijfers 29

Handige websites 30

Tijdspad invoering passend onderwijs 31

Praat mee over passend onderwijs!

Op 1 augustus 2014 wordt de wet passend onderwijs van kracht. Deze brochure schetst op hoofdlijnen wat passend onderwijs is en wat de invoering voor u als leraar betekent.

Doel van de nieuwe wet is dat alle leerlingen, dus ook leerlingen die extra ondersteuning in de klas nodig hebben, een passende onderwijsplek krijgen. De essentie van het onderwijs blijft hetzelfde: iedere leerling uitdagen het beste uit zichzelf te halen. Uitgangspunt bij passend onderwijs is: regulier als het kan, speciaal als het moet. Er zijn leerlingen die het beste tot hun recht komen in het reguliere onderwijs, dat biedt immers vaak de beste kansen op een vervolgopleiding en meedoen in de samenleving. Terwijl voor andere leerlingen het speciaal onderwijs de meeste mogelijkheden biedt.

Om alle leerlingen een passende plek te bieden gaan scholen en hun besturen in een regio met elkaar samenwerken. In elke regio is een samenwerkingsverband opgericht. De komende maanden moeten de afspraken worden gemaakt over de inhoudelijke aanpak en de verdeling van het geld. Ook leraren moeten daarover meepraten, meedenken en meedoen. U bent de professional die leerlingen elke dag uitdaagt het beste uit zichzelf te halen. U kent de leerlingen het beste. U weet waar een handje geholpen moet worden en wat wel en niet in de klas kan. Daarom zijn juist uw input en uw kennis van groot belang bij de afspraken die de komende maanden gemaakt gaan worden. Het is nu het moment om daarover met elkaar in gesprek te gaan.

De brochure is bedoeld voor alle leraren in het regulier en speciaal onderwijs. De informatie uit deze brochure kan u helpen uw rol te pakken en mee te bepalen hoe passend onderwijs er straks op uw school en in uw klas uitziet. Daarnaast geeft de brochure ook antwoord op vragen en zorgen die bij leraren leven. Gaat de werkdruk nog verder omhoog, krijg ik straks in mijn klas veel meer leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, wordt het speciaal onderwijs opgeheven en hoe zit het precies met die bezuiniging? Een aantal van uw collega's, maar ook sectorraden en bonden hebben meegedacht over de opzet en de inhoud van de brochure. Wilt u nog meer weten over passend onderwijs, dan kunt u terecht op www.passendonderwijs.nl. Hier kunt u zich ook aanmelden voor de maandelijkse nieuwsbrief.

Mooi onderwijs gaat over goede ideeën

“Voor passend onderwijs heb je als school vooral een goede visie nodig op leren en onderwijs. Mooi onderwijs hoeft niet veel geld te kosten. Mooi onderwijs gaat over goede ideeën.”

Martin Bootsma

Docent aan de A. Bekemaschool
in Duivendrecht en leraar van het
jaar primair onderwijs 2011.

“Omgaan met verschillen in de klas, doe je eigenlijk vooral door heel goed te kijken naar alle kinderen in een groep afzonderlijk en je af te vragen: hoe kan ik ze individueel tot leren brengen? Dat is passend onderwijs. Ik kijk vooral hoe ik kinderen verder kan helpen, wat hun specifieke behoeftes zijn. Bijvoorbeeld door ze in een groepje van twee te laten werken, door sommigen veel sturing en uitleg te geven of bijvoorbeeld door hen te laten leren door veel te luisteren en kijken.”

“In mijn klas zit bijvoorbeeld een jongen met ADHD en hij is heel beweeglijk. Wij zorgen ervoor dat hij veel mag lopen en dat hij opdrachten kan doen, waarbij hij kan bewegen. Bijvoorbeeld spellen door met een bal te gooien, liggend op de grond een opdracht doen of te werken, zittend op een draaistoel. Onze klassen zijn zo ingericht dat voor alle kinderen met hun specifieke behoeften een aparte plek is, zodat ze geen last van elkaar hebben. Ik vind overigens dat kinderen heel goed in staat zijn rekening met elkaar te houden en in te schatten hoe andere kinderen zijn.”

“Bij ons op school werkt passend onderwijs goed omdat we heel zorgvuldig kijken naar wat kinderen nodig hebben. Daarmee kun je veel problemen voor zijn. Kinderen in het speciaal onderwijs willen vaak veel bewegen. Tot nu toe kan dat op veel reguliere scholen niet. Maar als je die gelegenheid als school wel biedt, dan kunnen ze vaak prima in het regulier onderwijs terecht. Ik ben blij met de samenwerkingsverbanden, want de bureaucratie wordt tot een minimum beperkt, de lijnen zijn korter en inzichtelijker en je kunt veel sneller handelen in het belang van het kind. Je weet waar de expertise zit en kunt dat vlotter en gemakkelijker organiseren. Kinderen zullen daarvan profiteren.”

“Voor passend onderwijs heb je als school vooral een goede visie nodig op leren en onderwijs. Je moet niet tevreden zijn als het goed gaat, maar je wilt excellent worden. Wij maken verder een heleboel onderwijsmateriaal zelf en kopen het als dat nodig is. We steken daar veel energie en tijd in en dat krijg je terug door de energie van kinderen en de resultaten die ze behalen. Mooi onderwijs hoeft niet veel geld te kosten. Mooi onderwijs gaat over goede ideeën.”

1. Passend onderwijs in het kort

Zorgplicht

Vanaf 1 augustus 2014 hebben schoolbesturen een zorgplicht. Dit betekent dat zij vanaf dat moment iedere leerling die extra ondersteuning nodig heeft een passende onderwijsplek moeten bieden. Vroeger moesten ouders zelf op zoek naar een geschikte school. Vanaf 1 augustus 2014 melden ouders hun kind aan bij de school van hun keuze. De school heeft dan de taak om een passende onderwijsplek te bieden. Op de eigen school of, als de leerling daar beter op zijn plaats is, op een andere school in het reguliere onderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs. Scholen stellen een ondersteuningsprofiel op. Dit profiel is bedoeld om aan te geven welke ondersteuning een school kan bieden.

TIP

Wilt u weten bij welk samenwerkingsverband uw school is aangesloten? Kijk op www.passendonderwijs.nl.

Samenwerken

Om de zorgplicht te kunnen waarmaken en alle leerlingen een passend aanbod te kunnen bieden, werken reguliere scholen en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs samen in een samenwerkingsverband. De samenwerkingsverbanden maken een ondersteuningsplan. In dit plan leggen zij vast welke basisondersteuning alle scholen binnen het samenwerkingsverband bieden. Daarnaast wordt vastgelegd hoe de extra ondersteuning is georganiseerd en hoe ze het geld gaan besteden. Er komen in totaal 77 samenwerkingsverbanden voor primair onderwijs en 75 voor voortgezet onderwijs.

Maatwerk

Passend onderwijs kijkt vooral naar de mogelijkheden van leerlingen en wat er nodig is om het onderwijs te geven dat daarbij past. Dat kan met extra ondersteuning in de klas in het reguliere onderwijs, bijvoorbeeld door inzet van een klassenassistent in de klas of het inrichten van nieuwe voorzieningen, maar ook in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Onderwijs op maat is nodig om elke leerling tot zijn recht te laten komen. Passend onderwijs biedt deze ruimte, ook in financiële zin.

Want neemt een school meer leerlingen op die extra ondersteuning nodig hebben, dan ontvangt de school daarvoor ook meer geld van het samenwerkingsverband. Daarom vervallen de landelijke indicatiecriteria voor het (voortgezet) speciaal onderwijs of een rugzak. In plaats daarvan gaan scholen in het samenwerkingsverband bepalen wanneer een leerling kan worden toegelaten tot het speciaal basis onderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Geen bezuiniging

De invoering van passend onderwijs is geen bezuiniging. Er was eerder sprake van een bezuiniging van 300 miljoen, maar die is van de baan. Ook het geld dat is bedoeld voor de bestaande 70.000 plekken in het (voortgezet) speciaal onderwijs blijft beschikbaar. Of dit geld in de toekomst daadwerkelijk wordt ingezet in het (voortgezet) speciaal onderwijs of in het regulier onderwijs, hangt af van de keuzes van het samenwerkingsverband.

Het geld voor extra ondersteuning is nu niet evenredig over het land verdeeld. Onderzoek heeft aangetoond dat er geen reden is waarom in sommige regio's meer leerlingen gebruik maken van extra ondersteuning dan in andere regio's. Daarom wordt het geld straks gelijk over het land verdeeld. Het budget per samenwerkingsverband wordt gebaseerd op het totale leerlingenaantal en niet op het aantal leerlingen dat nu gebruik maakt van extra ondersteuning. Regio's waar nu gemiddeld meer leerlingen een indicatie hebben, gaan er daarom financieel op achteruit. Regio's waar tot nu toe gemiddeld minder leerlingen extra ondersteuning krijgen, gaan er daarentegen in de toekomst op vooruit. Deze verandering, die de verevening wordt genoemd, wordt geleidelijk doorgevoerd en begint in het schooljaar 2015-2016.

TIP

Op www.passendonderwijs.nl staat een overzicht van de financiële verevening per regio.

2. Passend onderwijs in de school

TIP

Praat mee over hoe de ondersteuning op uw school wordt ingevuld. Uw expertise is daarbij van groot belang.

Wat passend onderwijs voor u betekent, of u nu in het regulier of (voortgezet) speciaal onderwijs werkt, is afhankelijk van de school waar u lesgeeft en de keuzes die in het samenwerkingsverband worden gemaakt. Deze keuze bepaalt bijvoorbeeld of veel extra ondersteuning in de reguliere klas wordt geboden, of er binnen het reguliere onderwijs speciale arrangementen worden ingericht of dat juist de extra ondersteuning vooral in het (voortgezet) speciaal onderwijs wordt geboden.

Schoolondersteuningsprofiel

Alle schoolbesturen stellen samen met leraren en schoolleiding in het schoolondersteuningsprofiel vast welke extra ondersteuning de school kan bieden, aanvullend op de basisondersteuning die alle scholen in het samenwerkingsverband bieden. Dit profiel borduurt voort op het ondersteuningsbeleid dat uw school al heeft. De school plaatst (een samenvatting van) het profiel in de schoolgids, zodat iedereen weet welke extra ondersteuning de school wel en niet kan bieden.

De keuzes uit het schoolondersteuningsprofiel zijn bepalend voor hoe passend onderwijs er op uw school gaat uitzien. Welke ondersteuning wordt er geboden? Voor welke leerlingen is wel of geen plek? Wat wordt van de leraren verwacht?

Uw inbreng is belangrijk. Het is daarom goed om met elkaar en met de schoolleiding in gesprek te gaan over de gevolgen van passend onderwijs. Vragen die daarbij aan de orde kunnen komen, zijn:

- Welke ondersteuning bieden we nu al?
- Hebben we collega's die al kennis hebben van bepaalde vormen van ondersteuning of bepaalde stoornissen of beperkingen?
- Welke ondersteuning kunnen we niet bieden?
- Welke ervaringen hebben we met aparte klassen?
- Willen en kunnen we snel meer ondersteuning op school realiseren, of is een minder ambitieus tempo beter?

TIP

Maak gebruik van uw medezeggenschapsrecht. Bespreek uw wensen met uw collega's

Leraren en ouders hebben adviesrecht op het schoolondersteuningsprofiel via de medezeggenschapsraad van de school.

In het samenwerkingsverband zal voor iedere leerling een passend onderwijsaanbod beschikbaar moeten zijn. Sommige voorzieningen zijn al landelijk georganiseerd, zoals onderwijs voor leerlingen in cluster 1 en 2 en voor leerlingen met epilepsie. Niet iedere school zal alle typen ondersteuning willen of kunnen bieden. Bij elkaar moeten alle ondersteuningsprofielen van de deelnemende scholen echter wel een dekkend aanbod van ondersteuning bieden.

2.1 Ondersteuning in de klas

TIP

Bespreek met uw leidinggevende wat u zelf nodig heeft aan scholing en ondersteuning.

Waarschijnlijk hebt u nu ook al leerlingen in de klas die extra ondersteuning nodig hebben. Hoeveel extra ondersteuning u straks moet bieden, hangt af van de keuzes die het samenwerkingsverband van de school en de school zelf maken.

Extra ondersteuning voor de leraar

Om u straks optimaal te kunnen ondersteunen, is er voor uw school extra geld beschikbaar voor bij- en nascholing. Ook kan het zijn dat u extra handen in de klas nodig heeft of speciale hulpmiddelen.

TIP

Denk ook aan samenwerking met begeleiders en collega's van andere scholen binnen het samenwerkingsverband. Ga eens bij elkaar op bezoek. Op deze manier kunt u van elkaar leren en weet u elkaar te vinden op de momenten dat dit nodig is. Binnen het samenwerkingsverband kunnen hierover afspraken worden gemaakt.

Neeltje Kooistra

Leerkracht in groep 3, 7 en 8 aan de EbenHaezer in Menaldum (Friesland). Ze volgde een masteropleiding special educational needs, met als uitstroomprofiel gedrag.

“Ik had in het schooljaar 2008/2009 een groep waarbij ik dacht: ik weet niet alles. Dat vond ik vreemd en het gaf me een vervelend gevoel. Dit was een groep kinderen met veel verschillende problemen, zoals ADHD, ADD, PDD-NOS, concentratieproblemen, dyslexie. Het waren zo veel problemen bij elkaar, ik kwam er niet meer uit. De school vroeg of ik niet een studie wilde gaan volgen met de lerarenbeurs en daar was ik meteen enthousiast over. Ik dacht: dat wil ik. Ik wilde me echt gaan professionaliseren om beter uit de voeten kunnen met passend onderwijs, zodat je leerlingen hun eigen plek kunt geven en hun individuele talenten kunt laten ontwikkelen.”

“Mijn uitstroomprofiel was houding en gedrag van leerlingen, maar ook van leerkrachten. Ik vond het erg leuk, want je komt erachter dat als je iets grondig onderzoekt, je beter beslagen ten ijs komt. Je bent dan wel ervaringsdeskundige, maar daar plak je met deze studie de theorie aan vast. Zo word je ook van je vertrouwde eilandje afgehaald. Zo'n studie geeft je zo veel inzicht in eigen kunnen, over wie je bent als persoon en als leerkracht. Het helpt ook bij de visieontwikkeling van de school en de manier waarop je die uitdraagt.”

“Deze studie doe je niet alleen voor jezelf, maar ook voor de school. Wat je leert, neem je mee naar je team, je kunt ook voor hen dingen inzichtelijk maken. Mijn afstudeerproject was woordenschatonderwijs. Op school vroegen wij ons af waarom kinderen hier bij ons zo laag op scoorden. Ik ben daar onderzoek naar gaan doen en ga samen met een collega een beleidsplan over dit onderwerp schrijven. Van mijn collega's kreeg ik allemaal reacties van herkenning, zo van 'oh, zit dat zo?' en 'dat merk ik in mijn klas ook'. Het resultaat is dat we dit deel van het onderwijs nu heel anders aanpakken. We hadden wel een methode Woordenschat, maar eigenlijk deden we maar wat en dat was niet voldoende. Ik ben benieuwd wat het resultaat zal zijn, als we straks de Cito-toets gaan afnemen.”

“Een studie als deze zou ik trouwens iedereen aanraden. Nascholing is belangrijk, maar ik heb wel gemerkt dat je iets moet gaan doen wat dicht bij je staat, wat bij je past. Dat is eigenlijk ook een vorm van passend onderwijs. Deze studie is zo divers. Daar kun je alle kanten mee op.”

Extra ondersteuning voor de leerling

Het is belangrijk om te weten welke ondersteuning het beste bij een leerling past. Vaak is dit al bekend omdat de leerling al langer op uw school zit of met een duidelijke ondersteuningsvraag is doorverwezen naar uw school. Ook ouders spelen hierbij uiteraard een rol. Zij beschikken immers

TIP

Op www.passendonderwijs.nl vindt u een groot aantal praktijkvoorbeelden.

over veel informatie over hun kind. Als nog niet duidelijk is welke ondersteuning nodig is, wordt dat onderzocht. Dit gebeurt meestal door de intern begeleider of de zorgcoördinator. Als het nodig is, kan het samenwerkingsverband hierbij ook helpen. In het (voortgezet) speciaal onderwijs wordt dit gedaan door de commissie van begeleiding of de commissie van onderzoek. Ouders worden geïnformeerd en betrokken bij het uitzoeken van de beste ondersteuning voor een leerling. Die ondersteuning kan heel divers zijn. Een verwijzing naar een andere school (regulier of speciaal) is in sommige gevallen het beste. In dat geval is het schoolbestuur er verantwoordelijk voor dat een plek op een andere reguliere- of speciale school wordt geboden waar de leerling geplaatst kan worden. In de meeste gevallen blijft de leerling op school en wordt de ondersteuning daar georganiseerd. Aangepast lesmateriaal, individuele extra begeleiding voor het structureren van het schoolwerk en les in een kleine gespecialiseerde klas zijn voorbeelden van ondersteuning op school. Soms is voor die ondersteuning specialistische kennis nodig, maar vaak kunt u de ondersteuning ook zelf bieden of organiseren, al dan niet met hulp.

Ontwikkelingsperspectief

Scholen zijn verplicht een ontwikkelingsperspectief op te stellen voor alle leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs, praktijkonderwijs en speciaal basisonderwijs. Ook is het opstellen van een ontwikkelingsperspectief verplicht voor leerlingen die extra ondersteuning krijgen in het regulier basis- en voortgezet onderwijs. Voor leerlingen die ondersteuning krijgen die in het reguliere (basis) ondersteuningsaanbod zit, zoals begeleiding bij dyslexie of kortdurende remedial teaching, is geen ontwikkelingsperspectief nodig.

In een ontwikkelingsperspectief staat beschreven wat de verwachte uitstroombestemming van de leerling is en de onderbouwing daarvan. In het ontwikkelingsperspectief voor leerlingen in het regulier onderwijs wordt ook beschreven welke ondersteuning en begeleiding de leerling nodig heeft en hoe die wordt aangeboden. Het ontwikkelingsperspectief wordt door u samen met de

TIP

Hou het ontwikkelingsperspectief praktisch, kort en bondig.

intern begeleider of zorgcoördinator opgesteld. Een belangrijke rol is ook weggelegd voor de ouders: zij kunnen de school van informatie voorzien over de situatie thuis of eerdere begeleiding op een andere school. Soms is er meer informatie nodig over een leerling. Via het samenwerkingsverband kan dan een extern deskundige worden ingeschakeld.

Het ontwikkelingsperspectief wordt in overleg met de ouders vastgesteld. Ook daarna wordt er regelmatig (tenminste jaarlijks) overleg gevoerd met ouders en de leerling. Dat gebeurt in het voortgezet onderwijs meestal met de mentor en de zorgcoördinator, en in het basisonderwijs vaak met de leerkracht en de intern begeleider. Als daar aanleiding voor is, wordt het ontwikkelingsperspectief bijgesteld.

TIP

Op www.passendonderwijs.nl zijn een brochure en een infographic met specifieke informatie voor ouders beschikbaar. U kunt ouders hierop attenderen.

In gesprek met ouders

Ook ouders hebben waarschijnlijk vragen over de komst van passend onderwijs. Ouders van een leerling, die extra ondersteuning in het regulier of (voortgezet) speciaal onderwijs nodig heeft, kunnen bijvoorbeeld niet langer zelf een indicatie aanvragen. Andere ouders maken zich misschien zorgen over de kwaliteit van het onderwijs. Is er nog wel genoeg tijd en aandacht voor hun kind?

Het is belangrijk dat duidelijk is wat ouders van u en de school kunnen verwachten. Welke ondersteuning kunnen u en de school wel bieden en welke niet? Hoe kunnen school en ouders gezamenlijk optrekken? Natuurlijk kunnen er situaties ontstaan waarbij de verwachtingen van ouders en school uiteenlopen. Bijvoorbeeld wanneer wordt voorgesteld dat een leerling beter naar het speciaal onderwijs kan gaan of bij het opstellen van het ontwikkelingsperspectief. Als geen overeenstemming wordt bereikt over het ontwikkelingsperspectief, dan kunnen ouders de zaak voorleggen aan de (tijdelijke) geschillencommissie ontwikkelingsperspectief. Vanaf 1 augustus 2014 wordt de taak van die commissie uitgebreid. Deze commissie doet dan een uitspraak in conflicten over plaatsing, verwijdering en het ontwikkelingsperspectief.

TIP

Kijk voor meer informatie op www.geschillenpassendonderwijs.nl

Budget

In de samenwerkingsverbanden worden afspraken gemaakt over de verdeling van het geld voor onderwijsondersteuning. Het gaat dan bijvoorbeeld om afspraken over de basisondersteuning en de middelen die scholen daarvoor ontvangen, maar ook over speciale arrangementen of speciale voorzieningen die bij het samenwerkingsverband kunnen worden aangevraagd.

In het algemeen geldt dat wanneer er minder leerlingen naar het (voortgezet) speciaal onderwijs gaan, er meer budget beschikbaar komt voor extra ondersteuning op reguliere scholen. In de regio's die met een negatieve verevening te maken krijgen en er dus op den duur financieel op achteruit gaan, ligt dit anders.

Het geld voor extra ondersteuning gaat naar het samenwerkingsverband. Uit dit budget worden de verwijzingen naar het (voortgezet) speciaal onderwijs en het speciaal basisonderwijs betaald en de extra ondersteuning die in het regulier onderwijs wordt geboden. Als een school meer ondersteuning wil bieden dan in de basisondersteuning is afgesproken dan kunnen daarover financiële afspraken worden gemaakt binnen het samenwerkingsverband. Een school kan bijvoorbeeld extra middelen ontvangen op basis van het schoolondersteuningsprofiel. Het kan ook zijn dat het samenwerkingsverband een individueel budget beschikbaar stelt voor de ondersteuning van een leerling.

‘Waar je voorheen naar de leerling keek, wat gaat er niet goed met de leerling, kijk je nu ook naar de interactie tussen leerlingen onderling en tussen leerling en docent. Je pakt eigenlijk het systeem erbij en ben je niet meer alleen met de leerling en z’n ‘probleem’ bezig. Daardoor hoop je ook preventiever te werken.’

Aafje Hammerstein, zorgcoördinator.

De Apollo Amsterdam is een kleine school voor vmbo-t en havo onderbouw. De leerlingen van de school hebben allemaal extra ondersteuning nodig. De school wil leerlingen zo normaal mogelijk laten deelnemen aan het onderwijs en geeft de extra ondersteuning daarom zo veel mogelijk in de klas. Voorheen kregen leerlingen individuele begeleiding van een ambulante begeleider. Doordat leerlingen nu begeleiding in de klas krijgen, wordt ook duidelijk hoe de interactie tussen leerlingen onderling is en tussen de leerling en zijn leraar.

Om leerlingen in de klas te observeren en te ondersteunen, heeft de Apollo een klassencoach in dienst. Deze coach observeert klassen in hun geheel en volgt ze ook meerdere jaren. De coach gaat bijvoorbeeld ook mee op klassenkamp en is aanwezig op ouderavonden. Hierdoor kennen leerlingen hem goed. Leerlingen zijn blij dat ze altijd bij de coach terecht kunnen met hun problemen. Omdat de klassencoach goed op de hoogte is van de zorgachtergrond van leerlingen, kunnen ook leraren hem om raad vragen over hoe ze met bepaalde leerlingen omgaan. Door deze nieuwe methode focust de school steeds meer op wat leerlingen wél kunnen en welk niveau voor hen haalbaar is.

2.2 Medezeggenschap in het samenwerkingsverband

Ieder samenwerkingsverband krijgt straks een ondersteuningsplanraad. In de ondersteuningsplanraad zitten vertegenwoordigers van het personeel en van de ouders. In de samenwerkingsverbanden

voortgezet onderwijs zitten ook leerlingen in de ondersteuningsplanraad. Deze raad heeft instemmingsrecht als het gaat om het ondersteuningsplan.

De leden van de ondersteuningsplanraad worden gekozen door de leden van de aangesloten medezeggenschapsraden (MR-en). Om gekozen te worden, hoeft u geen lid van de MR te zijn. Voor het versterken van de medezeggenschap op het terrein van passend onderwijs is een 'Steunpunt medezeggenschap passend onderwijs' opgericht. Op www.medezeggenschap-passendonderwijs.nl vindt u hierover meer informatie.

Jos Theeven en Pascal Janssen

Het samenwerkingsverband Betuws Primair Passend Onderwijs (BePO) is druk bezig met de oprichting van een ondersteuningsplanraad (OPR). Projectdirecteur Jos Theeven en Pascal Janssen, lid van de voorlopige ondersteuningsplanraad (VOPR), vertellen hoe dat in zijn werk gaat en geven handige tips.

“Begin 2012, toen we met de inrichting van het samenwerkingsverband begonnen, benoemden we inhoudelijke en procesmatige uitgangspunten”, vertelt Jos Theeven. “Inhoudelijk: alles moet in het belang zijn van het kind, dat is de opbrengst van passend onderwijs. Daardoor was ook meteen duidelijk dat ouders en teamleden een belangrijke plek in het proces moeten krijgen, via medezeggenschap.” De VOPR verkent nu al het concept van het ondersteuningsplan. Janssen: “Dat doen we via werkgroepen, 1 voor elk van de 6 resultaatgebieden van het samenwerkingsverband: onderwijs-ondersteuning, personeel, organisatie en partners, communicatie, samenhang en financiën. Vervolgens schrijven de leden van de VOPR zich in bij het onderwerp waar we denken toegevoegde waarde te hebben. In die werkgroep bespreek je het onderwerp, zodat we een gefundeerd advies kunnen geven aan het bestuur. Ik ga me bijvoorbeeld aanmelden voor organisatie en partners. Want ik vind het belangrijk om de samenwerking met andere partijen goed in te richten. Hoe werken we bijvoorbeeld samen met andere samenwerkingsverbanden? Hoe formuleren we de werkafspraken bijvoorbeeld SMART? Afspraken mogen wat mij betreft wel wat strakker worden gedefinieerd.”

De OPR van BePO wordt eerst breed opgezet, met een vertegenwoordiging van alle schoolbesturen. Daarna krijgt de OPR de opdracht om af te slanken. Theeven: “We vinden het bij de ontwikkeling van passend onderwijs belangrijk dat alle scholen gelijk zijn vertegenwoordigd. Ook om draagvlak te krijgen bij de scholen. Nu merken we dat passend onderwijs binnen de scholen nog niet echt leeft. Daar ligt voor ons ook een inhoudelijke taak: hoe zorgen we voor voldoende draagvlak op scholen en hoe gaan we communiceren? Daarvoor is goede informatie belangrijk. We moeten een duidelijk verhaal hebben over hoe we van passend onderwijs een succes gaan maken.”

TIP

Weet u wanneer de ondersteuningsplanraad van het samenwerkingsverband over passend onderwijs beslist? Informeer naar die datum en zorg dat uw mening daarbij gehoord wordt. Spreek uw vertegenwoordigers in de MR van uw school hierop aan.

2.3 Ondersteuningsplan

Elk samenwerkingsverband stelt minstens één keer per vier jaar een ondersteuningsplan op. Het eerste plan moet uiterlijk 1 februari 2014 worden voorgelegd aan de ondersteuningsplanraad en uiterlijk 1 mei 2014 naar de Inspectie van het Onderwijs worden gestuurd. In het ondersteuningsplan staat hoe passend onderwijs in dit samenwerkingsverband georganiseerd wordt. Hoe worden reguliere scholen extra ondersteund? Wanneer wordt doorverwezen naar het speciaal (basis) onderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs hoe verloopt de procedure hiervoor? Welke ondersteuning moeten scholen in het samenwerkingsverband ten minste bieden? Daarnaast legt het samenwerkingsverband een aantal financiële zaken vast in het ondersteuningsplan. Daarbij gaat het onder andere om de afspraken over het budget voor speciaal (basis) onderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs en de verdeling van het oude 'rugzakken-budget'. De keuzes die in het ondersteuningsplan worden gemaakt, raken dus ook u en uw klas. Doordat het ondersteuningsplan moet worden voorgelegd aan de ondersteuningsplanraad van het samenwerkingsverband wordt ook de inbreng van leraren geborgd.

3. Veelgestelde vragen

Verdwijnt het speciaal onderwijs?

Het speciaal onderwijs verdwijnt niet door de komst van passend onderwijs. Ook na de invoering van passend onderwijs zullen er leerlingen zijn voor wie een plaats op een speciale school de beste onderwijsplek is. Het geldt dat voor die plekken is bedoeld, blijft gewoon beschikbaar. Wel kunnen de afspraken over wanneer een leerling wordt toegelaten tot speciale voorzieningen veranderen. Ook kunnen er verschillen zijn tussen samenwerkingsverbanden.

Verdwijnt het 'rugzakje'?

Het 'rugzakje', ofwel de leerlinggebonden financiering, vervalt per 1 augustus 2014. Hiermee verdwijnt niet de mogelijkheid voor leerlingen om in het regulier onderwijs extra ondersteuning te krijgen. De vaste criteria voor indicatiestelling worden losgelaten. Het 'rugzakgeld' gaat naar het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband legt vast op welke manier dat budget voortaan wordt ingezet. Het samenwerkingsverband kan ervoor kiezen om de financiering van het 'rugzakje' nog een tijd door te laten lopen.

Kan mijn school een leerling weigeren of verwijderen?

Uw school is, ondanks de zorgplicht, niet verplicht om alle leerlingen te plaatsen. Sowieso gelden in het voortgezet onderwijs de reguliere eisen voor toelating en plaatsing. Uitgangspunt van de zorgplicht is wel dat de school altijd eerst onderzoekt of zij zelf een passende plek kan bieden en dat de school bij weigering of verwijdering verantwoordelijk is om een plek op een andere school te bieden waar de leerling geplaatst kan worden.

Hoeveel samenwerkingsverbanden zijn er?

Er komen in totaal 77 samenwerkingsverbanden voor het primair onderwijs en 75 samenwerkingsverbanden voor het voortgezet onderwijs. Dit is inclusief twee landelijke samenwerkingsverbanden: voor reformatorisch primair onderwijs en voortgezet onderwijs. De regio-indeling van de samenwerkingsverbanden is wettelijk vastgelegd en onder andere gebaseerd op voorkeuren van schoolbesturen, leerlingaantallen en leerlingenstromen.

Welke scholen zitten in een samenwerkingsverband?

Iedere school is aangesloten bij het samenwerkingsverband in de regio waarin de school gevestigd is. Dat geldt voor scholen voor regulier onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs (cluster 3 en 4), speciaal basisonderwijs (sbo) en praktijkonderwijs (pro). Speciale scholen waarbij leerlingen uit een groot gebied komen, kunnen zich vrijwillig aansluiten bij meerdere samenwerkingsverbanden. Meestal beslaan de samenwerkingsverbanden voor primair en voortgezet onderwijs dezelfde gemeenten. Op www.passendonderwijs.nl is de indeling van de samenwerkingsverbanden te vinden.

Wat staat er in het ondersteuningsplan?

In het ondersteuningsplan legt het samenwerkingsverband vast hoe het gaat zorgen voor passend onderwijs voor elk kind. Verplichte onderdelen van het ondersteuningsplan zijn:

- Het niveau van basisondersteuning dat op alle vestigingen van scholen in het samenwerkingsverband aanwezig is;
- De manier waarop het samenwerkingsverband een samenhangend geheel van voorzieningen voor extra ondersteuning binnen en tussen de scholen organiseert;
- De afspraken (procedure en criteria) die de scholen maken over de verdeling, besteding en toewijzing van geld voor extra ondersteuning en de voorzieningen voor extra ondersteuning aan de scholen, inclusief een meerjarenbegroting;
- De procedure en de criteria voor de plaatsing van leerlingen op de speciale scholen voor basisonderwijs in het samenwerkingsverband en op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Wat is basisondersteuning?

Basisondersteuning is ondersteuning die iedere school in het samenwerkingsverband moet kunnen bieden. In het 'Referentiekader passend onderwijs' van de vertegenwoordigers van schoolbesturen, de PO-Raad, de VO-raad en de MBO-raad is basisondersteuning omschreven als: "Het door het samenwerkingsverband afgesproken geheel van preventieve en lichte curatieve interventies die binnen de onderwijsondersteuningsstructuur van de school planmatig en op een overeengekomen kwaliteitsniveau, eventueel in samenwerking met ketenpartners, worden uitgevoerd."

Wat valt er onder de basisondersteuning?

Voorbeelden van ondersteuning die onder de basisondersteuning vallen zijn lesgeven aan leerlingen met een lagere of juist hogere intelligentie dan gemiddeld en de ondersteuning van leerlingen met dyslexie of dyscalculie. Ook maken de scholen als onderdeel van de basisondersteuning afspraken over veiligheid op school, eventuele medische handelingen in de klas en samenwerking met gemeenten en jeugdzorg. Een hoog niveau van basisondersteuning in een regio betekent dat de scholen binnen het samenwerkingsverband toegankelijk zijn voor een grote groep leerlingen. Simpel gezegd: hoe hoger de basisondersteuning, hoe minder leerlingen zijn aangewezen op extra ondersteuning.

Wat verandert er voor de ambulante begeleiding?

Met de invoering van passend onderwijs vervalt de indicatiestelling voor het 'rugzakje' en ook de directe financiering van ambulante begeleiding. De overheid, de sectororganisaties en de vakbonden hebben afspraken gemaakt over hoe de expertise van ambulante begeleiders en de werkgelegenheid kan worden behouden. In het eerste jaar van passend onderwijs, het schooljaar 2014-2015, blijft het geld voor ambulante begeleiding in principe bij de schoolbesturen van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Zij maken afspraken met het samenwerkingsverband over de inzet van ambulante begeleiding. Voor het tweede schooljaar, 2015-2016, gaat het budget wel over naar de samenwer-

kingsverbanden. De samenwerkingsverbanden zijn vervolgens verplicht om dit geld te besteden bij de (voortgezet) speciaal onderwijs schoolbesturen. Voor het derde schooljaar zijn samenwerkingsverbanden verplicht om te overleggen met de (voortgezet) speciaal onderwijs schoolbesturen, onder andere om het verdwijnen van werkgelegenheid en expertise te voorkomen. Een samenwerkingsverband kan er ook voor kiezen om direct zelf over het budget te beschikken door middel van een 'opting out'.

Wat is 'opting out'?

Als het samenwerkingsverband ervoor kiest om direct bij de invoering van passend onderwijs zelf te beschikken over het geld voor ambulante begeleiding, dan kan dit. Dit wordt 'opting out' genoemd. Het samenwerkingsverband bepaalt dan zelf op welke manier ambulante begeleiding wordt georganiseerd en betaald. Er zijn wel voorwaarden verbonden aan deze 'opting out', zoals het maken van afspraken over het ambulante personeel dat nu in dienst is bij het (voortgezet) speciaal onderwijs. Als het samenwerkingsverband kiest voor 'opting out' moet dit uiterlijk op 1 mei 2014 bekend zijn.

Hoe verloopt de aanmelding van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben?

Ouders melden hun kind ten minste tien weken voor het begin van het schooljaar aan bij de school van hun keuze. Van ouders wordt verwacht dat ze bij de aanmelding aangeven of hun kind naar verwachting extra ondersteuning nodig zal hebben. Na aanmelding heeft de school zes weken de tijd om te beslissen over de toelating van de leerling. Deze periode kan eenmaal met vier weken worden verlengd. In die periode doet de school onderzoek en kijken ze of ze de benodigde ondersteuning kunnen bieden. Heeft het bestuur na deze tien weken nog geen besluit genomen? Dan heeft de leerling recht op tijdelijke plaatsing op de school van aanmelding tot de school wel een goede plek heeft gevonden.

Als ouders het niet eens zijn met de toelatingsbeslissing van de school, dan kunnen ze een beroep doen op ondersteuning door een onderwijsconsulent. Onderwijsconsulenten bemiddelen kosteloos tussen ouders en de school. Als dat niet werkt, kunnen ouders terecht bij de (tijdelijke) landelijke geschillencommissie passend onderwijs.

Hoeveel leerlingen met extra ondersteuning mogen er maximaal in mijn klas zitten?

Er is geen vastgelegd maximum aan het aantal leerlingen dat extra ondersteuning nodig heeft per klas. Op dit moment heeft in het reguliere onderwijs ongeveer 1,5% van de leerlingen een 'rugzakje'. Daarnaast zijn er ook leerlingen die geen 'rugzak' hebben, maar wel ondersteuning vragen in de klas. Het aantal leerlingen in uw klas dat extra ondersteuning nodig heeft, wordt bepaald door keuzes die in het samenwerkingsverband en op school in het ondersteuningsprofiel zijn gemaakt. Afhankelijk daarvan kan het aantal leerlingen met extra ondersteuning in uw klas licht toenemen dan wel afnemen.

Wat betekent de wet gelijke behandeling?

De wet gelijke behandeling is van toepassing op het onderwijs. Dit betekent dat een leerling alleen geweigerd mag worden als er op basis van onderzoek naar de individuele situatie gebleken is dat de betreffende school echt geen passend onderwijs kan bieden. Een school moet eerst onderzoeken welke ondersteuning of aanpassingen de leerling nodig heeft en bekijken of ze die ondersteuning echt niet kan bieden. Als het bieden van die ondersteuning een 'onevenredige belasting' voor de school is, dan kan de school dat aangeven en in overleg met ouders een andere school zoeken.

Wat zijn de rechten en plichten van ouders?

Ouders hebben het recht om hun kind aan te melden op de school van hun eerste voorkeur. Dit is vervolgens de school waarvan het schoolbestuur de zorgplicht heeft om te zorgen dat de leerling een passende onderwijsplek krijgt. Ouders mogen hun kind aanmelden bij meerdere scholen. Ze moeten dat dan aangeven op het aanmeldformulier en aangeven welke school hun eerste voorkeur heeft. Voor de school van eerste voorkeur geldt de zorgplicht. Ook mogen ouders hun kind aanmelden op een school buiten het gebied van het samenwerkingsverband waar ze wonen. Van ouders wordt verwacht dat ze, als dat bekend is, bij de aanmelding aangeven dat hun kind extra ondersteuning nodig heeft. Zonder die informatie kan de school immers ook niet nagaan of en hoe ze die ondersteuning gaat bieden.

Ouders hebben het recht om door de school geïnformeerd te worden over de voortgang van hun kind en het recht om toestemming te geven voor onderzoeken die de school doet.

De school is verplicht om met de ouders te overleggen over het ontwikkelingsperspectief en de door de school te bieden ondersteuning en begeleiding.

Bijlagen

Bijscholing 21

Speciaal onderwijs 22

Speciaal basisonderwijs 25

Leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs 25

Samenwerking met gemeenten 26

Cijfers 29

Handige websites 30

Tijdspad invoering passend onderwijs 31

Bijscholing

Lumpsum

In de lumpsumfinanciering van scholen is budget opgenomen voor scholing van personeel. Over de inzet hiervan zijn afspraken vastgelegd in de cao.

School aan Zet

School aan Zet staat scholen bij in hun ontwikkeling en draagt bij aan een (verdere) verbetering van de onderwijskwaliteit. Het programma is gebaseerd op de landelijke beleidsdoelen en sluit aan bij

de bestuursakkoorden en actieplannen. School aan Zet is bedoeld voor scholen binnen primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs en wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW. De kosten voor deelname aan School aan Zet komen voor rekening van het ministerie van OCW. Dit betekent dat de gesprekken met de experts van School aan Zet en het gebruik van de faciliteiten zoals kennisuitwisseling tussen scholen, workshops en goede voorbeelden, voor de school kosteloos zijn. Verdere of andere vormen van

expertise en ondersteuning die nodig zijn bij het realiseren van de ambities worden door de school zelf ingekocht. Hierbij kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van de prestatieboxmiddelen die in het kader van de bestuursakkoorden ter beschikking zijn gesteld. Meer informatie is te vinden op www.schoolaanzet.nl.

Lerarenbeurs

Met de Lerarenbeurs kunnen bevoegde leraren in het primair onderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs een bachelor- of masteropleiding volgen. Ook ambulante begeleiders in het (voortgezet) speciaal onderwijs, die niet voor de klas staan, kunnen gebruik maken van de Lerarenbeurs. Tot deze verruiming is besloten met het oog op de invoering van de wet passend onderwijs.

De leraar ontvangt subsidie voor studiekosten, studiemiddelen en reiskosten. De werkgever kan subsidie ontvangen om de leraar studieverlof te verlenen en een vervanger aan te stellen. De aanvraagperiode start meestal in maart/april.

Meer informatie kunt u vinden op www.duo.nl/particulieren/leraar/.

Toekomstige leraren voorbereiden op passend onderwijs

Ook de lerarenopleidingen bereiden nieuwe leerkrachten voor op passend onderwijs. Op de korte termijn maken de opleidingen afspraken over kwaliteitsverbetering waarbij ook de scholen worden betrokken. In 2016 zijn de kennisbases ingevoerd in de lerarenopleidingen. Kennisbases zijn systematische beschrijvingen van wat start bekwame leraren moeten weten. Hierdoor hebben nieuwe instromende docenten van meet af aan meer expertise om met leerlingen om te gaan die extra ondersteuning nodig hebben.

Speciaal onderwijs

Clusters

Momenteel zijn er ongeveer 70.000 leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs zijn nu verdeeld in vier clusters.

- **Cluster 1:** scholen voor leerlingen met een visuele beperking;
- **Cluster 2:** scholen voor leerlingen met een auditieve en/of communicatieve beperking;
- **Cluster 3:** scholen voor leerlingen met verstandelijke (zml) en/of lichamelijke; beperkingen (Mytyl/Tylyl) en aan leerlingen die langdurig ziek zijn (lz);
- **Cluster 4:** scholen voor leerlingen met een psychische beperking.

Cluster 3 en 4

Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3 en 4 nemen samen met reguliere scholen deel in een samenwerkingsverband passend onderwijs. Afhankelijk van de keuzes die in een samenwerkingsverband worden gemaakt, kan het betekenen dat er een verandering ontstaat in het type leerlingen dat naar een speciale school gaat. Mogelijk zullen leerlingen op termijn een zwaardere of complexere ondersteuningsvraag hebben. Hoe deze ontwikkeling verloopt, is nog lastig in te schatten en afhankelijk van de gemaakte keuzes. Zo kan een speciale school zich in het schoolondersteuningsprofiel juist specialiseren in een kleine groep leerlingen met een complexe vraag. Een andere mogelijkheid is bijvoorbeeld dat een speciale school een samenwerking aangaat met een reguliere school om binnen het regulier onderwijs een nieuwe onderwijsvoorziening op te zetten.

Cluster 1 en 2

Onderwijs voor kinderen met een indicatie voor cluster 1 en 2 valt onder een landelijke regeling. Het geldt voor de speciale scholen voor deze clusters en de ambulante begeleiding worden niet ondergebracht bij de samenwerkingsverbanden. In verband met de schaalgrootte en de specialistische ondersteuning is gekozen voor een landelijke regeling en financiering. De scholen voor onderwijs cluster 2 gaan, net zoals cluster 1, op in een klein aantal instellingen. Deze instellingen verzorgen de indicatiestelling, onderwijs op de clusterscholen, begeleiding van ouders en ambulante begeleiding op reguliere scholen. De instelling of de reguliere school waar de leerling is aangemeld of staat ingeschreven vraagt de toelaatbaarheid tot een instelling aan bij de commissie van onderzoek. Deze commissie beoordeelt aan de hand van criteria of een leerling is aangewezen op onderwijs op de instelling of op ondersteuning vanuit de instelling. Daarnaast adviseert de commissie over het vaststellen en bijstellen van het ontwikkelingsperspectief op de instelling en over de inhoud van de begeleiding.

Overgangsregeling

Voor leerlingen die nu op een speciale school zitten, is er een overgangsregeling in de wet passend onderwijs opgenomen. Leerlingen met een indicatie en die ingeschreven staan op het speciaal onderwijs tot na 1-8-2014 kunnen in principe tenminste twee jaar op de speciale school blijven. In die periode wordt er opnieuw gekeken naar de vraag wat de beste onderwijsplek is voor een leerling volgens de afspraken in het samenwerkingsverband.

Wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs

Naast de veranderingen door de invoering van passend onderwijs, brengt ook de invoering van de wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) veranderingen met zich mee voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze wet is per 1 augustus 2013 in werking getreden en heeft ten doel de kwaliteit van (voortgezet) speciaal onderwijs te verbeteren. De wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs is vooral gericht op meer opbrengstgericht werken in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn sinds de invoering van de wet verplicht om voor alle leerlingen een ontwikkelingsperspectief vast te stellen en de voortgang van de ontwikkeling te registreren. Daarnaast worden drie uitstroomprofielen gedefinieerd, die leerlingen voorbereiden op doorstroming naar:

- **Vervolgonderwijs:** gericht op het behalen van een regulier diploma;
- **Arbeidsmarktgericht:** gericht op een overstap naar de arbeidsmarkt, indien mogelijk met een duurzaam arbeidscontract;
- **Dagbesteding:** gericht op zo zelfstandig mogelijk functioneren in vormen van dagactiviteiten.

Het ontwikkelingsperspectief en een passend uitstroomprofiel geven leerlingen een grotere kans op maatschappelijke participatie na afloop van hun opleiding en bereiden ze beter voor op doorstroming naar vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding.

Toelaatbaarheidsverklaring (voortgezet) speciaal onderwijs

Als een reguliere school concludeert dat een leerling beter op zijn plek is in het speciaal onderwijs, dan moet de school een toelaatbaarheidsverklaring aanvragen bij het samenwerkingsverband. Het

samenwerkingsverband laat zich bij het afgeven van een toelaatbaarheidsverklaring, zo is wettelijk geregeld, adviseren door twee deskundigen. De eerste deskundige is een orthopedagoog. De tweede deskundige is afhankelijk van de ondersteuningsvraag van de betreffende leerling en kan bijvoorbeeld een arts of psycholoog zijn. Het samenwerkingsverband kan een commissie instellen, waarin verschillende deskundigen zitting nemen. Met een toelaatbaarheidsverklaring kan de leerling worden ingeschreven op een school voor (v)so.

Bekostiging (voortgezet) speciaal onderwijs

Het samenwerkingsverband dat de verklaring heeft afgegeven, betaalt de kosten voor de plaatsing in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Dit kan een ander samenwerkingsverband zijn dan het samenwerkingsverband dat actief is in het gebied waar de leerling woont.

Soms is er geen 'verwijzende reguliere school'. Bijvoorbeeld bij kinderen van wie al op jonge leeftijd duidelijk is dat plaatsing in het speciaal onderwijs de enige optie is. Meestal melden ouders hun kind dan direct aan bij het speciaal onderwijs. In zo'n situatie ligt de verantwoordelijkheid bij het samenwerkingsverband dat actief is in het gebied waar de leerling woont. Dat samenwerkingsverband betaalt de bijbehorende ondersteuningskosten, als het inderdaad vindt dat plaatsing in het speciaal onderwijs noodzakelijk is. Ook voor leerlingen die nu al naar het speciaal onderwijs gaan, komt de bekostiging uit het budget van het samenwerkingsverband in welk gebied de leerling woont.

Bekostigingscategorieën

Welk type leerling in welke bekostigingscategorie valt, mag het samenwerkingsverband zelf bepalen. De bedragen voor leerlingen die verwezen worden naar het speciaal onderwijs liggen wel vast. Deze bedragen zijn verdeeld in categorie 1, 2 en 3.

- **Categorie 1** is ongeveer gelijk aan de huidige bekostiging voor zeer moeilijk lerende kinderen en langdurig zieke leerlingen in cluster 3 en cluster 4;
- **Categorie 2** is ongeveer gelijk aan de huidige bekostiging voor lichamelijk gehandicapte leerlingen;
- **Categorie 3** is ongeveer gelijk aan de huidige bekostiging voor meervoudig gehandicapte leerlingen.

Het beleid en de procedure voor plaatsing van leerlingen in het speciaal onderwijs leggen samenwerkingsverbanden vast in het ondersteuningsplan.

Speciaal basisonderwijs

De werkwijze van bekostiging en verwijzing naar speciaal basisonderwijs verandert met de wet passend onderwijs nauwelijks. Immers, de werkwijze sinds weer samen naar school (wsns), sluit aan bij de nieuwe werkwijze waarin de samenwerkingsverbanden zelf verantwoordelijk zijn voor verwijzing en bekostiging. Zo werden de criteria voor speciaal basisonderwijs al lokaal bepaald. Er is echter wel een aantal verschillen waar speciaal basisonderwijs mee te maken kan krijgen. Zo zijn de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs groter dan de reeds bestaande samenwerkingsverbanden wsns. De afspraken die gemaakt worden over de verwijzing van leerlingen naar speciaal basisonderwijs kunnen veranderen. Als reguliere basisscholen bijvoorbeeld aangeven dat zij, met ondersteuning, ook kinderen die nu op speciaal basisonderwijs zitten les willen geven, verandert de positie van speciaal basisonderwijs. Speciale basisscholen zelf zouden er bijvoorbeeld voor kunnen kiezen zich te specialiseren in groepen leerlingen die op het snijvlak zitten van wat nu speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs is. Ook zouden speciale basisscholen zich meer kunnen richten op het bieden van ondersteuning op reguliere scholen. De scholen voor speciaal basisonderwijs zijn aangesloten bij de nieuwe samenwerkingsverbanden en praten mee over de keuzes rondom verwijzing, bekostiging en samenwerking met regulier en speciaal onderwijs.

Leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs

Het voornemen is om praktijkonderwijs (pro) en leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) per 1 augustus 2015 (een jaar na de invoering van passend onderwijs) onder te brengen bij passend onderwijs. Momenteel wordt plaatsing op praktijkonderwijs en lwoo getoetst aan landelijke criteria door de regionale verwijzingscommissie (rvc). Uitgangspunt hierbij is dat praktijkonderwijs bedoeld is voor leerlingen van wie verwacht wordt dat zij, op basis van hun IQ en leerachterstand, geen vmbo-diploma zullen kunnen halen. Leerlingen in het praktijkonderwijs worden opgeleid voor de regionale arbeidsmarkt. Voor lwoo gaat het om leerlingen die op een reguliere vmbo-school ondersteuning nodig hebben op basis van hun IQ, leerachterstand en/of sociaal emotionele problematiek.

Om te zorgen dat samenwerkingsverbanden een integrale afweging kunnen maken in de onderwijsondersteuning, en te voorkomen dat leerlingen onderling worden 'doorgeschoven', worden lwoo en pro ook onderdeel van de systematiek van passend onderwijs. Vanaf 1 augustus 2015 gaan de samenwerkingsverbanden volgens de landelijke indicatiecriteria leerlingen indiceren voor lwoo en pro, de rvc's worden dus opgeheven. Ook het ondersteuningsbudget van lwoo en pro gaat onder de verantwoordelijkheid van de samenwerkingsverbanden vallen. Het ondersteuningsbudget is gemaximeerd per samenwerkingsverband, maar wordt niet verevend. De praktijkscholen en vmbo-scholen die lwoo aanbieden, ontvangen geld voor de basisbekostiging en ondersteuningsbekostiging direct vanuit het ministerie.

Samenwerking met de gemeenten

Om te komen tot een passend onderwijsaanbod voor alle leerlingen, werken de school en het samenwerkingsverband samen met veel partijen, zoals schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg en leerplicht. Veel van deze partijen vallen nu of straks onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Goede samenwerking met de gemeente is dan ook belangrijk. Overleg met de gemeente wordt meestal gevoerd door de schooldirecteur of het schoolbestuur. Overleg over individuele leerlingen met bijvoorbeeld jeugdzorg of leerplicht, wordt vaak gedaan door de zorgcoördinator of intern begeleider. Als leraar bent u meestal niet direct betrokken bij deze overleggen, maar zijn ze wel van invloed op uw werk. De inzet van schoolmaatschappelijk werk, of ondersteuning vanuit jeugdzorg kunnen immers bepalend zijn voor de manier waarop een leerling in de klas functioneert. Naast overleg met partijen die ook ondersteuning aan kinderen en jongeren bieden, overlegt het samenwerkingsverband ook met de gemeente zelf.

Overleg met gemeenten

Samenwerkingsverbanden zijn verplicht om 'op overeenstemming gericht overleg' (oogo) te voeren met gemeenten over het concept ondersteuningsplan. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor zaken als leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting.

De volgende thema's kunnen in het overleg ter sprake komen:

- Samenhang in de ondersteunings- en hulpstructuur voor jeugd en gezinnen, in scholen en gemeenten;
- De overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs en van vmbo naar mbo
- Thuiszitters;
- Leerlingenvervoer;
- Onderwijshuisvesting;
- Aansluiting onderwijs op de arbeidsmarkt.

In het oogo wordt gekeken naar de langere termijn en afspraken gemaakt over het ondersteuningsplan. Waar houdt de ondersteuning op het gebied van onderwijs op en begint de ondersteuning waar de gemeente voor verantwoordelijk is?

Niet alleen op het terrein van onderwijs verandert er veel in de manier waarop ondersteuning wordt georganiseerd. Ook de organisatie van jeugdzorg, AWBZ-zorg en voorzieningen op het gebied van werk veranderen de komende jaren aanzienlijk. Gemeenten krijgen een groeiende verantwoordelijkheid om zorg te dragen voor een samenhangend beleid voor ondersteuning, zorg en inkomen voor hun burgers.

Zorg voor de jeugd

De zorg voor de jeugd wordt vanaf 2015 georganiseerd en ingekocht door gemeenten. Daarbij gaat het zowel om de provinciale jeugdzorg, zorg voor de jeugd die nu wordt gefinancierd vanuit de AWBZ en de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren. Uitgangspunt hierbij is dat gemeenten meer kunnen investeren in preventieve voorzieningen en meer maatwerk kunnen bieden door de ontschotting binnen de financiering en regels. Een goede afstemming tussen de nieuwe organisatie van de jeugdzorg en de invoering van passend onderwijs is van groot belang. Door nauw samen te werken, kan vroeg worden gesignaleerd wanneer extra ondersteuning nodig is. Ook kan worden voorkomen dat jongeren zonder onderwijs thuis komen te zitten. Afstemming tussen zorg- en adviesteams (zat), centra voor jeugd en gezin (cjb) en samenwerkingsverbanden ligt voor de hand. Meer informatie is te vinden op www.voordejeugd.nl.

AWBZ

Voor een deel van de kinderen die nu op een speciale school zit, of met een 'rugzakje' op een reguliere school, wordt nu ook AWBZ-zorg ingezet. Dit kan in de vorm van zorg in natura, maar vaak ook via een persoonsgebonden budget (pgb). Het geld voor dit type ondersteuning zal vanaf 2015 onder verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. De regels voor de inzet van een pgb en indicatie voor AWBZ-zorg zullen veranderen en kunnen per gemeente verschillen. Daarom is het belangrijk dat het samenwerkingsverband deze ondersteuning in 2014 in kaart brengt en hierover overleg met gemeente voert.

Participatiewet

Met de participatiewet krijgen gemeenten een grotere verantwoordelijkheid voor (een deel van) de voorzieningen van de Wajong en de sociale werkvoorzieningen. Gemeenten kunnen hierbinnen eigen keuzes maken. Met name voor (voortgezet) speciaal onderwijs en praktijkonderwijs is het van belang om afspraken te maken over de uitstroom van leerlingen en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

Cijfers

Aantal leerlingen PO	cluster	1-10-2010	1-10-2011	1-10-2012
Basisonderwijs*		1.534.713	1.517.423	1.497.832
Speciaal basisonderwijs*		42.821	41.777	39.929
Rugzak basisonderwijs	1	833	778	764
	2	4.062	4.239	4.337
	3	4.900	5.007	4.709
	4	7.468	7.692	7.303
Rugzak speciaal basisonderwijs	1	571	44	47
	2	404	419	402
	3	1.093	916	842
	4	2.024	1.919	1.791
Speciaal onderwijs (so)	1	498	503	421
	2	6.865	6.870	6.888
	3	14.045	13.685	13.006
	4	12.807	13.183	13.030
	totaal so	34.215	34.241	33.345
Totaal PO		1.611.749	1.593.441	1.571.106

Aantal leerlingen VO	cluster	1-10-2010	1-10-2011	1-10-2012
Voortgezet onderwijs incl. lwoo*		921.155	930.767	942.069
PRO*		26.650	26.743	27.590
Rugzak vo incl. lwoo	1	522	391	400
	2	1.374	1.429	1.444
	3	2.476	2.660	2.765
	4	11.344	12.828	13.502
Rugzak Pro	1 **	36	73	77
	2	230	237	264
	3	1.023	1.129	1.155
	4	830	940	1.051
Voortgezet speciaal onderwijs (vso)	1	261	249	317
	2	2.215	2.283	2.305
	3	12.933	13.285	13.507
	4	19.239	20.102	20.948
	totaal vso	34.648	35.919	37.077
Totaal VO		982.453	993.429	1.006.736

Aantal vestigingen (met leerlingen op 1-10)	1-10-2010	1-10-2011	1-10-2012
Basisonderwijs	7.011	6.965	6.901
Speciaal basisonderwijs	333	326	314
Speciaal onderwijs	170	168	170
Speciaal en voortgezet speciaal onderwijs	208	208	206
Voortgezet speciaal onderwijs	143	145	143
Voortgezet onderwijs (inclusief LWOO/PRO)	1.321	1.343	1.364

*Inclusief rugzakken.

**Cluster 1 rugzakken pro is inclusief rugzakken lwoo (splitsing is niet mogelijk).

Handige websites

Algemene informatie over passend onderwijs

www.passendonderwijs.nl

Via de website passend onderwijs kunt u zich ook aanmelden voor de digitale nieuwsbrief.

Informatie over medezeggenschap

www.medezeggenschap-passendonderwijs.nl

Informatie over geschillen

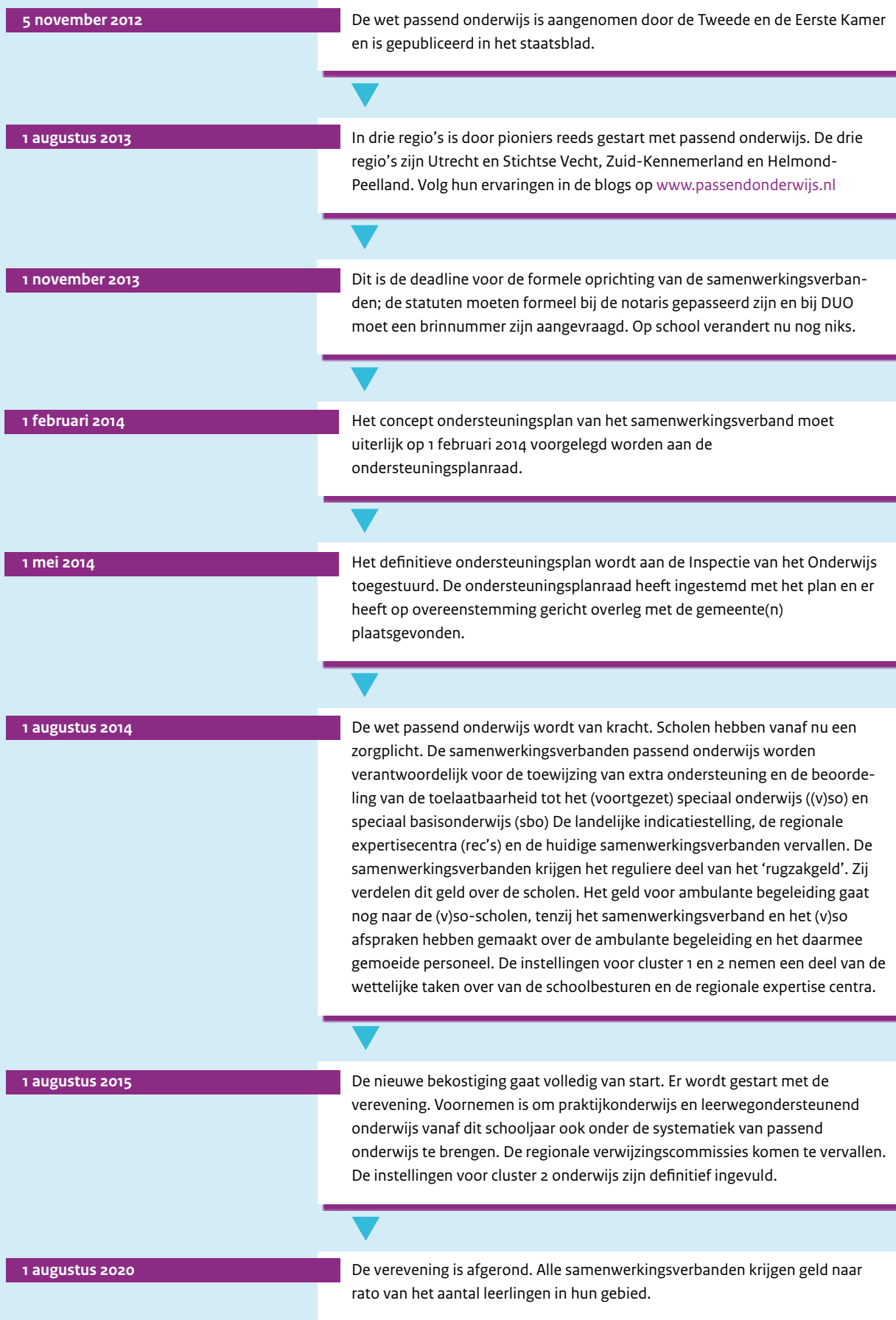
www.geschillenpassendonderwijs.nl

Informatie voor ouders

www.steunpuntpassendonderwijs.nl

Tijdpad invoering passend onderwijs

g in de klas

verschillen

mogelijkheden

Colofon

Deze brochure is een uitgave van:
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Een aantal leraren en vertegenwoordigers van de sectorraden en bonden hebben meegedacht over de inhoud van de brochure. OCV bedankt alle betrokkenen.

De brochure is digitaal beschikbaar via www.passendonderwijs.nl. Hier kunt u zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief passend onderwijs.

© Rijksoverheid | November 2013

uniek